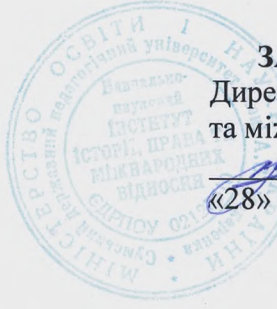

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин
 Олександр ЖУКОВ
«28» серпня 2025 р.

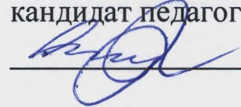
**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ АНТИЧНОСТІ**

**Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність В 9 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма Історія та археологія**

**Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська**

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

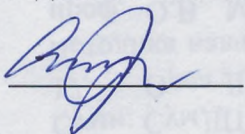
Розробник:

Жуков О.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
		2-й
		Лекції
		34 год.
		Практичні, семінарські
		34 год.
		Лабораторні
		Самостійна робота
		110 год.
		Консультації:
		2 год.
Загальна кількість годин – 180		Вид контролю: екзамен

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія античності» полягає у поглибленому вивченні та оволодінні науковими знаннями з історії розвитку первісного суспільства в країнах стародавньої Греції та стародавнього Риму.

Навчальна дисципліна «Історія античності» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія античності» базується на знаннях таких дисциплін як «Історія стародавнього Сходу» «Давня історія України» та інших, раніше вивчених.

3. Програмні результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Аналізувати та пояснювати суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.

4. Критерії оцінювання результатів навчання Розподіл балів

Поточний контроль			Разом	Підс.к онтр.	Сума
РОЗДІЛ 1	РОЗДІЛ 2	РОЗДІЛ 3			
Т 1-4	Т 5-12	Т 13-16		25	100
Поточний контроль			48		
12	24	12			
Контроль самостійної роботи			27		
6	15	6			

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **48 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **27 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **75 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
3	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні та генеалогічні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету

	заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень та окремих прикладах з історичної практики або власного родоводу. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує історичні явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
1	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає історичні явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Історія античності» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для підсумкового контролю: Історія античності

1. Поняття, предмет "історії античності" та його хронологічні рамки.
2. Джерела з історії стародавньої Греції.
3. Природно-кліматичні умови та населення стародавньої Греції.
4. Перші класові суспільства та держави на острові Крит.
5. Мікенська цивілізація.
6. Поеми Гомера як історичне джерело.
7. Особливості розвитку гомерівського суспільства.
8. Суспільний устрій і господарське життя давньогрецьких племен.
9. Афіни у VIII – VII ст. до н.е.
10. Пелопоннес у VIII – VI ст. до н. е.
11. Реформи Солона та їх значення.
12. Тиранія Пісістрата.
13. Законодавство Клісфена.
14. Грецький поліс як соціально-політичний організм.
15. Соціальний лад і побут Спарти.
16. Державний лад Спарти.
17. Велика грецька колонізація.
18. Грецькі колонії в Північному Причорномор'ї.
19. Греко-перські війни та їх вплив на розвиток Греції.
20. Соціальна структура грецького суспільства у V – IV ст. до н.е.
21. Пелопоннеська війна 431 – 404 рр. до н.е.
22. Афіни в період правління Перикла.
23. Грецька релігія.
24. Загальнодержавні та полісні свята.
25. Грецький театр і література.
26. Піднесення Македонії при Філіпі II.
27. Боротьба Філіпа II за встановлення македонської гегемонії в Греції.
«Священна війна».
28. Завоювання Олександра Македонського.
29. Зміни в політиці Олександра та протиріччя в його армії.
30. Держава Олександра та історичне значення Східного походу.

31. Війни діадохів і утворення елліністичних держав
32. Сутність еллінізму.
33. Елліністичний Єгипет.
34. Царство Селевкідів.
35. Криза полісної системи взаємовідносин в Греції в IV ст. до н. е.
36. Балканська та «Велика Греція» в епоху еллінізму.
37. Джерела з історії стародавнього Риму.
38. Вплив природних умов на процес історичного розвитку італійських цивілізацій.
39. Характерні риси Етрусської цивілізації.
40. Заснування міста Рим і формування римської громадянської общини.
41. Реформи Сервія Тулія.
42. Завоювання Італії Римом.
43. Суспільні землі (Ager publicus) та їх використання.
44. Економічні і політичні причини боротьби плебеїв з патриціями. Її основні етапи.
45. Римське суспільство згідно „Законам XII таблиць”.
46. Повстання рабів в Італії та на острові Сицилія.
47. Боротьба за аграрні реформи братів Гракхів.
48. Югуртинська війна .
49. Військова реформа Гая Марія.
50. Диктатура Сули.
51. Повстання рабів під керівництвом Спартака.
52. Заколот Катиліни.
53. Перший тріумвірат (Помпей, Цезар, Красс).
54. Завоювання Цезарем Галлії.
55. Громадянські війни 40- 30-х років I ст. до н.е.
56. Диктатура Цезаря, його реформи та їх значення для Римської республіки.
57. Другий тріумвірат (Антоній, Лепід, Октавіан). Проскрипції.
58. Падіння Римської республіки.
59. Принципат Октавіана Августа.
60. Зміцнення і розвиток системи принципату в період правління імператорів династії Юліїв – Клавдіїв.
61. Правління династії Флавіїв в Римській імперії
62. Розвиток орендних відносин і розповсюдження колонату.
63. Правління династії Антонінів – „золотий вік” Римського середземномор’я.
64. Реформи Діоклетіана і Константина.
65. Релігійна політика Константина.
66. Оформлення доміану.
67. Виникнення християнства в Римській імперії.
68. Зростання соціального протесту. Єресі.
69. Криза рабовласницького способу виробництва в Римській імперії.
70. Виникнення варварських королівств.
71. Загибель Західної Римської імперії.
72. Культурні надбання та їх розвиток у стародавньому Римі.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Історія стародавнього світу» складається з шести розділів, які в цілому висвітлюють історію стародавніх суспільств, простежують спільні риси, притаманні суспільствам давньосхідних та античних цивілізацій; виділяють особливості розвитку економічної, політичної, соціальної та культурної сфер давніх суспільств; з'ясовують специфіку аграрного суспільства та його конкретно-історичні прояви в період з IV тис. до н.е. по IV ст. до. н.е.

Розділ 1. Греція архаїчного і класичного періоду.

Розділ 2. Завоювання Александра Македонського і утворення елліністичних держав. Утворення Римської держави. Римська республіка.

Розділ 3. Римська імперія.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Греція архаїчного і класичного періоду.

Тема 1. *Виникнення грецької цивілізації.*

Поняття та предмет "історія античності". Географічні і хронологічні рамки історії Стародавньої Греції. Джерела з історії Стародавньої Греції. Природно-географічні умови Стародавньої Греції. Проблема догрецького населення. Основне заняття населення. Становлення суспільства і держави на о. Крит. Палацові комплекси. Кнос у Першій половині II тис. до н.е. Критська морська держава XVIII – XV ст. до н.е. Падіння могутності Криту. Ахейська Греція у II тис до н.е. Мікени, Тірінф, Пілос, Фіви. Занепад Балканської Греції у XII – XI ст. до н.е. Вториння дорійців. Соціально-економічні наслідки дорійського завоювання. Значення крито-мікенської цивілізації в історії стародавньої Греції.

Тема 2. *Стародавня Греція в Гомеровську добу.*

Поеми Гомера як історичне джерело. Археологічні пам'ятки Греції XI – IX ст. до н. е. Суспільний устрій і господарське життя давньогрецьких племен. Сільська община, родова знать. Ранні форми рабства. Військова демократія. Перехід від родового устрою до держави у формі полісу. Троянська війна.

Тема 3. *Велика грецька колонізація.*

Причини колонізаційного руху. Основні напрямки колонізації. Порядок заселення нових територій. Грецькі колонії у Північному Причорномор'ї. Значення Великої грецької колонізації. Ранньогрецька тиранія.

Тема 4. *Утворення Афінської держави.*

Поява перших ознак державності. Синоїкізм. Майнова та професійна диференціація грецького суспільства. Змова Кілона та закони Драконта. Зростання соціальних протиріч. Реформи Солона. Тиранія Пісістрата. Законодавство Клісфена. Остракізм.

Тема 5. Стародавня Спарта.

Північний Пелопоннес у VIII – VI ст.. до н. е. Історія утворення спартанської держави. Законодавство Лікурга. Державний лад Спарти. Соціальна структура суспільства. Побут і система виховання у Спарті. Зовнішня політика Спарти та утворення Пелопоннеського союзу.

Тема 6. Греко-перські війни.

Причини війн, їх періодизація. Повстання Мілету. Перші вторгнення персів в Балканську Грецію. Марафонська битва. Похід Ксеркса. Утворення Коринфського воєнного союзу грецьких полісів. Морська програма Фемістокла. Битва при Фермопілах. Саламітська битва. Битва при Платеях. Перший Афінський морський союз. Посилення могутності Афін. Розгром персидського флоту. Зростання напруженості між Афінами і Спартою. Каліїв мир. Завершення греко-перських війн.

Тема 7. Пелопоннеська війна.

Причини Пелопоннеської війни. Перший період війни – Архідамова війна. Другий період Пелопоннеської війни. Сицилійська експедиція і Декелейська війна. Причини поразки Афін в Пелопоннеській війні.

Розділ 2. Завоювання Александра Македонського і утворення елліністичних держав. Утворення Римської держави. Римська республіка.**Тема 8. Піднесення Македонії і встановлення її гегемонії над Грецією.**

Природні умови, населення, соціально-економічний устрій Македонії у V – першій половині IV ст. до н.е. Реформи Філіпа II. Зовнішня політика Філіпа II. „Священна війна”. Філократів мир. Македонська і анти македонська партії у Греції. Сократ. Діяльність Демосфена. Битва при Херонеї. Встановлення македонської гегемонії над Грецією. Панеллінський конгрес у Коринфі – рішення та значення.

Тема 9. Завоювання Олександра Македонського.

Смерть Філіпа II. Воєнно-політична підготовка до Східного походу. Завоювання Малої Азії, Сирії та Єгипту. Битва на річці Гранік. Перемога греко-македонської армії при Іссі. Зміни в управлінні Єгиптом. Битва у м. Гавгамели. Захоплення Вавилону, Суз і Персе поля. Зміни в політиці Олександра. Боротьба народів Середньої Азії проти Македонського завоювання. Індійський похід та повернення до Вавилону. Держава Олександра Македонського. Історичне значення Східного походу.

Тема 10. Елліністичні держави в IV – II ст. до н.е.

Війна діадохів і утворення елліністичних держав. Сутність та досягнення еллінізму. Елліністичний Єгипет. Державний лад та класова структура суспільства. Зовнішня політика Птолемеїв. Царство Селевкідів. Державна влада. Зростання залежності селян. Розвиток сепаратистських тенденцій. Династична боротьба. Перетворення Сирії на римську провінцію. Особливості елліністичної культури. Елліністична наука.

Тема 11. Виникнення Римської держави

Хронологічні та географічні рамки історії стародавнього Риму. Джерела з історії стародавнього Риму. Пам'ятки матеріальної культури. Римські

літописи. Старші анналисти. Промови Цицерона, твори Цезаря, Діодора Сіцилійського, Тацита, Светонія, Плутарха, Аппіана. „Географія” Страбона. Трактати Катона, Варрона, Колумели. Пам’ятки Римського права. Вплив природних умов на процес історичного розвитку італійських цивілізацій. Населення Італії. Характерні риси етрусської цивілізації. Заснування міста Рим і формування римської громадянської общини. Реформи Сервія Тулія.

Тема 12. *Завоювання Римом Італії.*

Відносини римської громадської общини з сусідніми племенами. Панування Риму в Лації. Війна з етрусками. Навала кельтів. Завоювання Центральної Італії Римом. Самнітські війни. Посилення римської військової організації. Війна з Тарентом. Війна з Пірром та підкорення Південної Італії. Причини успіхів римської експансії. Римсько-італійська конфедерація, її структура. Суспільні землі (Ager publicus) та їх використання. Розвиток рабовласницьких відносин.

Тема 13. *Боротьба патриціїв з плебеями.*

Економічний розвиток Італії в VI – III ст. до н.е. Соціальна структура італійського суспільства. Патриції, плебеї. Клієнти. Економічні і політичні причини боротьби плебеїв з патриціями. Її основні етапи. Римське суспільство згідно „Законам XII таблиць”. Розвиток приватної власності, боргового і патріархального рабства. Загострення боротьби плебеїв з патриціями в IV ст. до н.е. Нові елементи в соціальній структурі суспільства. Нобілітет. Вершники, плебс.

Тема 14. *Суспільно-політичне життя та економічний устрій Римської республіки.*

Вплив римських завоювань на економіку та соціальну структуру областей Італії. Розвиток рабства. Джерела рабства. Рабовласницьке господарство за даними Катона і Варона. Піднесення сільського господарства, ремесла, торгівлі, лихварства. Великі ремісничі центри. Соціальна структура римського суспільства. Соціальні протиріччя у римському суспільстві. Вимоги італіками прав римського громадянства. Повстання рабів в Італії та на острові Сицилія. Боротьба за аграрні реформи братів Граків. Югуртинська війна. Військова реформа Гая Марія. Друге повстання рабів на о. Сицилія.. Союзницька війна та її результати.

Тема 15. *Криза Римської республіки в I ст.. до н. е..*

Громадянська війна у Римі в 80-х рр.. до н.е. Війна Риму з Мітридатом Євпатором. Диктатура Сулли. Загострення соціальних протиріч. Повстання рабів під керівництвом Спартака. Причини, програма, хід повстання. Причини поразки. Політична боротьба в Римі в 60-х рр.. до н.е.. Гней Помпей. III війна Риму з Мітридатом. Заколот Катиліни. Перший Тріумвірат (Помпей, Цезар, Красс). Завоювання Цезарем Галлії. Римська політика на Сході. Громадянські війни 40-х років I ст.. до н.е.. Диктатура Цезаря, його реформи. Другий Тріумвірат. Проскрипції. Завоювання Єгипту Октавіаном. Падіння Римської республіки.

Розділ 3. Римська імперія.

Тема 16. *Утворення Римської імперії.*

Принципат Октавіана Августа. Формування монархічної системи у формі принципату. Зародження бюрократії при Августі. Податкова система. Соціальна політика Августа. Спроби реставрації стародавніх вірувань та моралі. Римська армія. Зовнішня політика Августа. Зміцнення і розвиток системи принципату в період правління імператорів династії Юліїв – Клавдіїв. Політична криза і громадянська війна в імперії в кінці 60-х рр. I століття н.е. Правління династії Флавіїв. Повстання в Іудеї. Політика Доміціана.

Тема 17. Римська імперія в II ст.. н.е.

Внутрішня і зовнішня політика Траяна. Зміцнення державного апарату при Адріані. Економічний підйом. Соціальна структура суспільства. Розвиток орендних відносин і розповсюдження колонату.

Тема 18. Римська імперія в III - IV ст. н.е.

Правління „солдатських” імператорів. Соціально-економічна криза. Реформи Діоклетіана. Встановлення доміанату. Релігійна політика Діоклетіана. Міжусобна боротьба за владу. Завершення соціально-економічних, політичних, і воєнно-адміністративних реформ при Константині. Релігійна політика Константина. Перенесення столиці імперії в Константинополь. Остаточне оформлення доміанату. Тимчасовий вихід імперії з кризового стану. Боротьба за верховну владу після смерті Константина. Проблема готів.

Тема 19. Падіння Західної Римської імперії.

Загальний стан Західної Римської імперії в V столітті. Криза рабовласницького способу виробництва. Занепад військової організації. Зростання соціального протесту. Єресі. Велике переселення народів. Варварські королівства. Нашестя вестготів і падіння Риму. Набіги гунів. Загибель Західної Римської імперії.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.
Розділ 1. Греція архаїчного і класичного періоду.					
Тема1. Виникнення грецької цивілізації.	11	4	6		17
Тема 2 Стародавня Греція в Гомерівську добу.	11	4	4		17
Тема 3 Велика грецька колонізація.	11	4	6		17
Тема 4 Утворення Афінської держави.	11	4	6		17
Тема 5 Стародавня Спарта.					
Тема 6 Греко-перські війни.					

Тема 7 Пелопоннеська війна.					
Розділ 2. Завоювання Александра Македонського і утворення елліністичних держав. Утворення Римської держави. Римська республіка.					
Тема 8 Піднесення Македонії і встановлення її гегемонії над Грецією.	11	4	6		12
Тема 9 Завоювання Олександра Македонського.	16	4	8		17
Тема 10 Елліністичні держави в IV – II ст. до н.е.	12	4	6		17
Тема 11 Виникнення Римської держави	11	4	6		22
Тема 12 Завоювання Римом Італії.					
Тема 13 Боротьба патрициїв з плебеями.					
Тема 14 Суспільно-політичне життя та економічний устрій Римської республіки.					
Тема 15 Криза Римської республіки в I ст. до н. е..					
Розділ 3. Римська імперія.					
Тема 16 Утворення Римської імперії.	16	4	6		19
Тема 17 Римська імперія в II ст. н.е.	12	4	6		21
Тема 18 Римська імперія в III - IV ст. н.е.	12	4	6		15
Тема 19 Падіння Західної Римської імперії.	12	4	4		13
	330	48	70	8	204

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Виникнення грецької цивілізації.	4	
2	Велика грецька колонізація.	2	
3	Греко-перські війни	2	
4	Пелопоннеська війна	2	
5	Піднесення Македонії і встановлення її гегемонії над Грецією.		
6	Завоювання Олександра Македонського.	4	

7	Виникнення Римської держави	2	
8	Завоювання Римом Італії.	2	
9	Криза Римської республіки в I ст.. до н. е.	4	
10	Утворення Римської імперії.	2	
11	Римська імперія в II ст.. н.е.	4	
12	Римська імперія в III - IV ст. н.е.	4	
Разом		34	

7.4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Стародавня Греція в Гомерівську добу	2	
2	Велика грецька колонізація	2	
3	Утворення Афінської держави.	2	
4	Стародавня Спарта	2	
5	Греко-перські війни	2	
6	Пелопоннеська війна	2	
7	Завоювання Олександра Македонського	2	
8	Елліністичні держави в IV – II ст. до н.е.	2	
9	Виникнення Римської держави	2	
10	Боротьба патрициїв з плебеями.	2	
11	Суспільно-політичне життя та економічний устрій Римської республіки.	4	
12	Криза Римської республіки в I ст.. до н. е..	2	
13	Утворення Римської імперії.	2	
14	Римська імперія в II ст.. н.е.	2	
15	Римська імперія в III - IV ст. н.е.	2	
16	Падіння Західної Римської імперії	2	
Разом		34	

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Виникнення грецької цивілізації.	8	
2	Стародавня Греція в Гомерівську добу	6	
3	Велика грецька колонізація	6	
4	Утворення Афінської держави.	4	
5	Стародавня Спарта	6	
6	Греко-перські війни	6	
7	Пелопоннеська війна	6	
8	Піднесення Македонії і встановлення її гегемонії над Грецією.	6	
9	Завоювання Олександра Македонського	6	
10	Елліністичні держави в IV – II ст. до н.е.	8	
11	Виникнення Римської держави	6	
12	Боротьба патрициїв з плебеями.	6	
13	Суспільно-політичне життя та економічний устрій Римської республіки.	8	

14	Криза Римської республіки в I ст.. до н. е..	6	
15	Утворення Римської імперії.	4	
16	Римська імперія в II ст.. н.е.	6	
17	Римська імперія в III - IV ст. н.е.	6	
18	Падіння Західної Римської імперії	6	
Разом		110	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації: у 3 т.: підруч. для студ. ВНЗ. Т. 2. Стародавній Рим / літ. ред. К.О. Міщенко. 2-ге вид., стер. Чернівці : Наші книги, 2016. 848 с.
2. Балух В.О. Історія античної цивілізації: у 3 т.: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Т. 1. Стародавня Греція / літ. ред. К.О. Міщенко. 2-ге вид., стер. Чернівці : Наші книги, 2016. 656 с.
3. Балух В.О. Історія античної цивілізації: у 3 т.: підруч. для студ. ВНЗ. Т. 3. Практикум / літ. ред. К.О. Міщенко. 2-ге вид., стер. Чернівці : Наші книги, 2016. 544 с.
4. Голованов С.О. Історія стародавнього світу: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1. Всесвітня історія: в 5 т. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 472 с.
5. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підруч. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. К. : Либідь, 2009. 592 с.
6. Балух В.О., Коцур В.П. Культура Античності: підруч. для студ. ВНЗ. 2-ге вид., стер. Чернівці : Наші книги, 2016. 632 с.
7. Гроссман Ю.М., Лісовий І.А. Історія стародавнього світу: Практикум. Львів: Видавництво при Львівському університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1985. 224 с.
8. Дудка Р.А., Лейберов О.О. Історія стародавнього світу: курс лекцій. Ніжин : Вид-во НДУ, 2009. 348 с.
9. Колобова, О.М., Глускіна, Л.М. Нариси історії Стародавньої Греції. Посібник для вчителя. К.: Держ. уч.-пед. в-цтво «Радянська школа», 1961. 345 с.
10. Шама О. І. Історія Стародавнього Риму: хрестоматія : посіб. для студ. іст. ф-ту. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 352 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12735>
11. Шама О. І. Історія Стародавньої Греції і Риму: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-ту денної і заочної форми навч. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 261 с. + 30 с. карт і схем. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12737>
12. Шама О. І. Історія Стародавньої Греції. Хрестоматія : посібник для студ. іст. факультету. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 256 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12738>
13. Біблія. Книги священного писання старого та нового Завіту в укр. перекл. з парал. місцями та додат. К.: Вид. Київ. патріархії УПЦКП, 2004. 1408 с. URL: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/svyate-pysmo/bibliya-upts-kp/>

14. Геродот. Геродота Турійця з Галікарнасса «Історій» книг дев'ять, що їх називають музами. Пер., передм., прим. А.О. Білецького. Ред. колегія: П.П. Толочко (відп. ред.), А.С. Русяєва, М.В. Скржинська, Є.В. Черненко. К.: Наукова думка, 1993.
15. Замаровський В. Сім чудес світу. Пер. з словацьк. К.: Дніпро, 1972.

Додаткові:

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.